

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI VAZIRLIGI
IXTISOSLASHTIRILGAN TA’LIM MUASSASALARI AGENTLIGI
HUZURIDAGI PEDAGOGIK MAHORAT VA XALQARO BAHOLASH
ILMIY-AMALIY MARKAZI

IQTISODIY BILIM ASOSLARI FANIDAN KASBIY
SERTIFIKATLASH TEST TOPSHIRIQLARI
SPETSIFIKATSIYASI

Toshkent – 2026

IQTISODIY BILIM ASOSLARI FANIDAN KASBIY SERTIFIKATLASH TEST TOPSHIRIQLARI

SPETSIFIKATSIYASI

Mazkur spetsifikatsiya O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining davlat maktabgacha va umumiy o‘rta ta’lim tashkilotlari pedagog kadrlarini kasbiy sertifikatlash bo‘yicha davlat xizmatlarini ko‘rsatishning ma’muriy reglamentiga muvofiq ishlab chiqildi. Hujjat Iqtisodiy bilim asoslari fani o‘qituvchilarining kasbiy bilim, ko‘nikma va kompetensiyalarini baholash uchun qo‘llaniladigan test sinovlarining mazmuni, tuzilmasi va baholash mezonlarini belgilaydi.

Spetsifikatsiya test topshiriqlarining mazmuni, tuzilmasi, baholash mezonlari, test topshiriqlarining shakli, kognitiv darajalari hamda baholash jarayonini tashkil etish tartibini belgilab beradi.

Mazkur hujjat test topshiriqlarini ishlab chiqishda metodik asos bo‘lib xizmat qiladi hamda baholash jarayonining shaffofligi, adolatlilik va ilmiy asoslanganligini ta’minlashga qaratilgan.

I. Umumiy tamoyillar

Baholashning asosiy maqsadi Iqtisodiy bilim asoslari fani o‘qituvchilarining fan bo‘yicha nazariy bilimlari, amaliy ko‘nikmalari, amaliy faoliyatni tashkil etish kompetensiyasi, Iqtisodiy bilim asoslari fanini o‘qitish metodikasi bo‘yicha bilimlari, pedagogik mahorati va kasbiy kompetensiyalarini kompleks baholashdan iborat. Baholash natijalari pedagog kadrlarni kasbiy sertifikatlash jarayonida qaror qabul qilish uchun asos bo‘lib xizmat qiladi.

II. Me’yoriy asoslar

1. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2024-yil 12-fevraldagi “Davlat maktabgacha va umumiy o‘rta ta’lim tashkilotlari pedagog kadrlarini kasbiy sertifikatlash bo‘yicha davlat xizmatlarini ko‘rsatishning ma’muriy reglamentini tasdiqlash to‘g‘risida” 87-son qarori.

2. O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligining 2026-yil 3-iyuldagi “Davlat maktabgacha va umumiy o‘rta ta’lim tashkilotlari pedagog kadrlarini kasbiy sertifikatlash nazorat sinovini tashkil etish va o‘tkazish to‘g‘risida”gi 233-son buyrug‘i.

III. Baholash qamrovi

Iqtisodiy bilim asoslari fani o‘qituvchilari uchun mutaxassislik fanidan 40 ta, pedagogik mahoratdan 10 ta, jami 50 ta test topshirig‘i taqdim etiladi va umumiy test topshirig‘ini bajarish uchun ajratilgan vaqt 90 daqiqa etib belgilanadi. Bunda yopiq test topshiriqlaridan (*yagona to‘g‘ri javobni talab qiladigan (Y1)*),

moslashtirishni talab qiladigan (Y2) va ketma-ketlikni talab qiladigan test topshiriqlari (Y3) foydalaniladi. Mutaxassislik fanlaridan tuziladigan test topshiriqlarining mazmun sohasi va baholanadigan bilim va ko‘nikmalar bo‘yicha taqsimoti quyidagi jadvalda aks etgan.

IV. Test tuzilmasi

Test sinovi Iqtisodiy bilim asoslari fanining asosiy mazmun yo‘nalishlarini qamrab oladi. Xususan, test topshiriqlari iqtisodiyotga kirish, ayirboshlash jarayonlari va bozor munosabatlari, oila – uy xo‘jaliklari iqtisodiyoti, talab va taklif, raqobat va bozor iqtisodiyoti, soliq tizimi va soliq turlari, tadbirkorlik faoliyat va turlari, davlat va iqtisodiyot, inflyatsiya va ishsizlik, jahon iqtisodiyoti, Iqtisodiy bilim asoslari fanini o‘qitish metodikasi va pedagogik mahoratga oid bilim hamda ko‘nikmalarni baholashga qaratilgan. Test topshiriqlarining mazmuni umumiy o‘rta ta’limning davlat ta’lim standartlari, amaldagi o‘quv dasturlari hamda fan bo‘yicha metodik talablar asosida shakllantiriladi.

Mutaxassislik fanlaridan tuziladigan test topshiriqlarining mazmun sohasi va baholanadigan bilim va ko‘nikmalari bo‘yicha taqsimoti

1-jadval

Mazmun soha	Baholanadigan konstruktlar	Testlar soni
1. Iqtisodiyotga kirish		
1.1. Iqtisodiyot bilan tanishuv	- iqtisodiyotga oid tushunchalarni (iqtisodiyotning tarkibiy qismlarini) haqida bilish, taqqoslash; - tanlov va uning muqobil qiymati, cheklanganlik muammosi haqida bilish, farqlash hamda notanish vaziyatlarda qo‘llash, tahlil qilish;	2 ta
1.2. Ishlab chiqarish va uning omillari, iqtisodiy tizimlar	- ishlab chiqarish va uning omillari, mehnat taqsimoti va ixtisoslashuv, iqtisodiy tizimlarni bilish, xususiyatlarini taqqoslash, ularni tahlil qilish;	1 ta
2. Ayirboshlash jarayonlari va bozor munosabatlari		
2.1. Ayirboshlash va pul	- ayirboshlash va pul tizimi, pul massasi haqida bilish, pulning funksiyalarini farqlash, taqqoslash, ularni tahlil qilish;	1 ta

2.2. Bozor munosabatlari	- bozor va uning turlari (moliya bozori, iste'mol tovarlar bozori, intellektual tovarlar bozori, birjalar) haqida bilish, turlarini farqlash, imkoniyatlarini taqqoslash, ularni tahlil qilish; - bozorlar, tovarlar, narxlar haqida bilish, ular o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik aniqlash, bozorlar va narxlarga oid iqtisodiy masalalarni ishlash, jarayon yoki hodisalar (yoki ularning modellari) ni tahlil qilish; - bozor qatnashchilarini (davlat, ishlab chiqaruvchilar va oila – uy xo'jaliklar) haqida bilish, ular o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik va munosabatlarni aniqlash, taqqoslash va tahlil qilish;	4 ta
3. Oila – uy xo'jaliklari iqtisodiyoti		
3.1. Iste'molchilar iqtisodiyoti va moliyaviy qarorlar	- iste'molchilarning daromadlari va xarajat turlari haqida bilish, turlarini farqlash, imkoniyatlarini taqqoslash, ularni tahlil qilish; - mulk va xususiylashtirish; - daromad va boylik to'g'risida bilish, farqlash, xususiyatlarini taqqoslash, ularni tahlil qilish; - jamg'arish va sug'urta, iqtisodiy qaror qabul qilish, iste'molchilarning huquqlari va majburiyatlari haqida bilish, ular o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik aniqlash, ularga oid iqtisodiy masalalarni ishlash, jarayon yoki hodisalar (yoki ularning modellari) ni tahlil qilish;	3 ta
4. Talab va taklif		
4.1. Talab va taklif qonuni	- talab va talab qonunini bilish, ular o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik aniqlash, ularga oid iqtisodiy masalalarni ishlash, jarayon yoki hodisalar (yoki ularning modellari) ni tahlil qilish;	

	- talab va taklifga ta'sir etuvchi boshqa omillar to'g'risida bilish, farqlash, taqqoslash, ularni tahlil qilish; - tovarning bozor narxi ta'sir etuvchi omillar to'g'risida bilish, farqlash, taqqoslash, tahlil qilish; - talab va taklif o'zgarishining bozor narxiga ta'sirini bilish, o'zaro bog'liqlik aniqlash, ularga oid iqtisodiy masalalarni ishlash, jarayon yoki hodisalar (yoki ularning modellari) ni tahlil qilish;	6 ta
5. Raqobat va bozor iqtisodiyoti		
5.1. Raqobat va monopoliya	- raqobat va uning turlari to'g'risida bilish, xususiyatlarini taqqoslash, ularni tahlil qilish; - monopoliya va monopollashgan bozorlar haqida bilish, ular o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik aniqlash, ularga oid iqtisodiy masalalarni ishlash, tahlil qilish;	2 ta
5.2. Bozor iqtisodiyoti	- bozor iqtisodiyoti to'g'risida bilish, imkoniyatlarini taqqoslash, ularni tahlil qilish;	1 ta
6. Soliq tizimi va soliq turlari		
6.1. Soliq tizimi	- soliqlar va ularning turlarini bilish, farqlash, xususiyatlarini taqqoslash, ularni tahlil qilish; - soliqqa tortish asoslari, soliq to'lovchilarning huquqlari va majburiyatlarini bilish, ular o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik aniqlash, baholash, ularga oid iqtisodiy masalalarni ishlash, tahlil qilish;	2 ta
7. Tadbirkorlik faoliyat va turlari		

7.1. Tadbirkorlikni iqtisodiy faoliyat tahlili	- firma va uning turlari, firma tashkil qilish va uning boshqaruvini bilish, farqlash, taqqoslash, ularni tahlil qilish va xulosalash; - tadbirkorlikni iqtisodiy faoliyat tahlili qilish (resurslari, mablagʻlari va xarajatlari, tannarxi, yalpi daromad, foyda va zarar), shunga oid iqtisodiy masalalarni ishlash, jarayon yoki hodisalar (yoki ularning modellari) ni tahlil qilish; - raqobatdoshlikni va risklarini baholash, taqqoslash, ularni tahlil qilish va xulosalash;	4 ta
7.2. Investitsiya va innovatsion faoliyat	- biznes loyiha va startaplar, bank kreditlari toʻgʻrisida bilish, ular oʻrtasidagi oʻzaro bogʻliqlik aniqlash, ularga oid iqtisodiy jarayon yoki hodisalar (yoki ularning modellari) ni tahlil qilish; - investitsiya va innovatsion faoliyati, marketing toʻgʻrisida bilish, ular oʻrtasidagi oʻzaro bogʻliqlik aniqlash, ularga oid iqtisodiy jarayonlarni tahlil qilish;	2 ta
8. Davlat va iqtisodiyot		
8.1. Davlatning iqtisodiy vazifalari, bank tizimi	- davlatning iqtisodiy vazifalarini, davlatning bozor iqtisodiyotiga taʼsirini bilish, farqlash, taqqoslash, ularni tahlil qilish; - davlat byudjeti toʻgʻrisida bilish, ular oʻrtasidagi oʻzaro bogʻliqlik aniqlash, ularga oid iqtisodiy jarayonlarni tahlil qilish; - bank tizimi toʻgʻrisida bilish, markaziy bank va tijorat banklarining vazifalarini farqlash, taqqoslash, unlari tahlil qilish;	4 ta
9. Iqtisodiy oʻsish		

9.1. Iqtisodiy o'sish va rivojlanish	- asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichlarni bilish, ular o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik aniqlash, inflyatsiyaning oqibatlariga oid iqtisodiy jarayonlarni tahlil qilish; - iqtisodiy o'sish va rivojlanish haqida bilish, ular o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik aniqlash, taqqoslash va tahlil qilish;	2 ta
9.2. O'zbekiston Respublikasining iqtisodiy salohiyati	- mamlakatning iqtisodiy imkoniyatlari va ustuvor sohalarini bilish, farqlash, taqqoslash, ularni tahlil qilish;	1 ta
10. Inflyatsiya va ishsizlik		
10.1. Inflyatsiya	- inflyatsiya va uning turlari to'g'risida bilish, ular o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik aniqlash, inflatsiyaning oqibatlariga oid iqtisodiy jarayonlarni tahlil qilish;	1 ta
10.2. Ishchi kuchi bozori	- ishchi kuchi bozori va ishsizlik haqida bilish, ular o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik aniqlash, taqqoslash va tahlil qilish; - davlat tomonidan aholining turli qatlamlarini qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini, ijtimoiy himoya vositalarini bilish, farqlash, taqqoslash, ularni tahlil qilish;	2 ta
11. Jahon iqtisodiyoti		
11.1. Xalqaro iqtisodiy munosabatlar	- davlatlar o'rtasidagi savdo, investitsiya va moliyaviy aloqalarni, valyuta kursi va uning o'zgarish sabablari va ahamiyatini bilish, farqlash, taqqoslash, ularni tahlil qilish;	1 ta
11.2. Jahon iqtisodiyoti muammolari	- global iqtisodiy muammolarni (inqirozlar, tengsizlik, resurslar taqchilligi) bilish, taqqoslash, ularni tahlil qilish;	1 ta
Jami		40 ta

**Pedagogik mahoratdan tuziladigan test topshiriqlarining mazmun
sohasi va baholanadigan bilim va ko'nikmalari bo'yicha taqsimoti**

2-jadval

1. PEDAGOGIK MAHORAT		10 ta
1.1. Pedagogik mahorat	– pedagogika, didaktika, tarbiya va yosh psixologiyasining asosiy tushunchalari va kategoriyalari, pedagogik yondashuvlar va ta'lim paradigmalari (an'anaviy - konservativ, ratsionalistik (bixevioristik), fenomenologik (gumanistik), texnokratik va ezoterik)ni bilish va berilgan vaziyatga mosini tanlay olish; – pedagogikaning tamoyillari (onglilik va faollik, ko'rgazmalilik, tizimlilik va muntazamlilik, ilmiylik, nazariya va amaliyot birligi va boshqalar)ni bilish va berilgan vaziyatga mosini tanlay olish; – tarbiya va uning turlarini bilish, bir-biridan farqlash va berilgan vaziyatga mosini tanlay olish; – dars va uning turlari(yangi bilim berish darsi, mustahkamlash darsi, takrorlash va umumlashtirish darsi, –nazorat (tekshirish) darsi, aralash dars; ma'ruza darsi, suhbat darsi, amaliy dars, laboratoriya darsi, mustaqil ish darsi; an'anaviy dars, noan'anaviy dars va boshqalar)ni bilish, darsni rejalashtirish, tashkil etish va sinfni boshqarish yondashuvlarini konkret vaziyatlarda qo'llay olish, ta'lim jarayonini loyihalashtirish va boshqarish, muammoli vaziyatda to'g'ri qaror qabul qilish, faoliyatini monitoring qilish; – sinf rahbarining huquq va majburiyatlarini bilish, sinf hujjatlari bilan ishlay olish, ularni yuritishda to'g'ri ketma-ketlikka amal qilish, sinf jamoasini to'g'ri shakllantirish, muloqotda pedagogik etika qoidalariga amal qilish, ota-onalar bilan hamkorlikning samarali shakllarini tanlash, muammoli vaziyatda eng maqbul strategik yondashuvni qo'llash; – pedagogik etika, nutq, texnika, ijodkorlik, pedagogik odob, bilimdonlik/kompetentlik, muloqot madaniyati, takt/nazokat, kreativlik,	

	refleksiya va kasbiy o'sish asoslarini bilishi va berilgan vaziyatga mosini tanlay olish; – pedagogik qobiliyat va uning turlari (didaktik qobiliyat, akademik qobiliyat, perspektiv-pedagogik qobiliyat, nutq madaniyati, baholash madaniyati, texnologik madaniyat, tashkilotchilik qobiliyati, kommunikativ qobiliyat, avtoritar qobiliyat va boshqalar)ni bilish va konkret vaziyatlarda qo'llay olish, – ta'lim texnologiyalari (loyihaga asoslangan ta'lim, muammoli ta'lim, hamkorlikdagi ta'lim, evristik ta'lim, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, interfaol ta'lim, differensial ta'lim, integral ta'lim, o'yinli ta'lim, inklyuziv ta'lim va boshqalar)ni bilish va vaziyatlarga mosini tanlay olish; – ta'lim texnologiyalari (loyihaga asoslangan ta'lim, muammoli ta'lim, hamkorlikdagi ta'lim, evristik ta'lim, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, interfaol ta'lim, differensial ta'lim, integral ta'lim, o'yinli ta'lim, inklyuziv ta'lim va boshqalar)ni bilish va vaziyatlarga mosini tanlay olish; – fan mazmun sohasini o'qitish yondashuvlari, metodikasi va xususiy texnologiyalarini bilish; – fan sohasini o'qitish usullari va metodlarini farqlash va berilgan vaziyatga mosini tanlash; – fan sohasini o'qitish bo'yicha berilgan ta'limiy vaziyatga oid qabul qilingan qarorlarga baho berish.	10
--	---	----

Kognitiv ko'nikmalar taqsimoti

3-jadval

T/r	Kognitiv daraja	Izohi	Test soni
1	Bilish	Fanga doir asosiy dalillar, qonunlar, ta'riflar, formula va hodisalarni yoddan bilish, tanish, esga olish.	22
2	Qo'llash	Dalil va qonunlarni tanish vaziyatlarda qo'llash, hisob-kitob qilish, grafik/diagramma tahlil qilish.	23
3	Mulohaza qilish	Notanish vaziyatda qo'llash, tahlil-sintez, sabab-oqibat bog'lanish, izohlash, baholash.	5

V. Baholash mezonl

Test topshiruvchining umumiy natijasi har bir test topshirig'iga berilgan ballar yig'indisi asosida aniqlanadi. Har bir to'g'ri javob uchun **2 ball**, noto'g'ri javob uchun **ball** berilmaydi. Test sinovining eng yuqori natijasi 100 ballni tashkil etadi.

VI. Imtihon tartibi

Taqiqlangan vositalar: imtihon vaqtida mobil telefon, aqlli soat, planshet yoki elektron eslatmalardan foydalanish qat'iyan man etiladi.

Axloq va intizom: nusxa ko'chirish, yordam so'rash yoki yordam berish, imtihon davomida gaplashish, ruxsatsiz chiqish kabi holatlar taqiqlanadi.

Nazoratchi qoidabuzarlikni aniqlaganda, uni rasmiylashtirib, tinglovchini testdan chetlashtiradi va natijasi bekor qilinadi.

VII. Iqtisodiy bilim asoslari fanidan tavsiya etiladigan asosiy adabiyotlar

1. 8-sinf Iqtisodiy bilim asoslari darsligi. E.Sarikov, B. Xaydarov, “Huquq va jamiyat”, 2019
2. 9-sinf Iqtisodiy bilim asoslari darsligi. E.Sarikov., B. Xaydarov. “Huquq va jamiyat”, 2019
3. 11-sinf Tadbirkorlik asoslari darsligi. U.Gafurov., Q.Sharipov. “O‘zbekiston”, 2018
4. Iqtisod nazariyasi.B.D. Xajiyev, K.K. Mambetjanov. “Iqtisodiyot”, 2019
5. Bozor iqtisodiyoti. T.Ergashev. „O‘qituvchi “, 2005
6. Iqtisodiyot asoslari. Ahmadjon O‘lmasov. “G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot”, 2013
7. Iqtisod (O‘rta kasb-hunar ta’limi). I.V. Lipsits “Knorus”, 2018
8. Iqtisodiyot nazariyasi. Sh. Shodmonov: Darslik, Toshkent. 2020

VIII. Pedagogik mahoratga oid manbalar

1. Mavlonova R.A., Umumiy pedagogika. Darslik. Toshkent. Fan va texnologiyalar, 2018.
2. Xoliqov A. Pedagogik mahorat. Darslik. Toshkent: “Bayoz” nashriyoti, 2025.
3. Tolipov O‘., Ro‘ziyeva D. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. O‘quv qo‘llanma. Toshkent: “Innovatsiya-ziyo” nashriyoti, 2019.
4. Sh. Abdiraimov v.b. Ta’limda baholash va monitoring asoslari. O‘quv-uslubiy qo‘llanma. – Toshkent, TDYU nashriyoti, 2026. – 208 bet.

Eslatma: test topshiriqlari mazmuni tavsiya etilgan adabiyotlarda aks etgan mazmun, tamoyil va yondashuvlar bilan moslashtiriladi, ammo test topshiriqlari to‘g‘ridan to‘g‘ri manbalardan olinmaydi. Sinovga tayyorgarlik ko‘rish jarayonida tavsiya etilgan adabiyotlar eslab qolish manbai sifatida xizmat qilishdan ko‘ra, umumiy kasbiy tayyorgarlikni mustahkamlashga qaratilgan.